

SÅ FUNKAR KOMMUNEN

- en guide för företagare

Innehåll

4 Så funkar kommunen

- 4 Kommunstyrelsen leder arbetet i din kommun
- 5 Kommunen har obligatoriska och frivilliga uppgifter
- 5 Kommunerna väljer nämnderna
- 6 Det dagliga arbetet sköts av tjänstemän
- 6 Nämnder med många företagsärenden

6 Beslutsgången i kommunen

- 6 Medborgarförslag
- 7 Tillståndsärenden
- 7 Företagslots och En väg in
- 8 Tjänstegarantier vässar servicen ytterligare
- 8 Vad gör jag om jag inte är nöjd med ett beslut?

8 Den kommunala upphandlingen

- 9 Fördialog är viktigt för en lyckad upphandling
- 9 Kommunen kan underlätta för mindre företag

9 Dialog mellan företagare och kommun

- 9 Företagarens kontaktytor i kommunen
- 10 Kommunens dialog och information
- 10 Bilda en företagsgrupp
- 10 Bjud in politiker och tjänstemän till ett företagsbesök

Inledning

Denna guide riktar sig till företagare som vill få en inblick i hur kommunen fungerar. Vem gör vad och hur kan du ta kontakt med kommunens politiker och tjänstemän?

I Svenskt Näringslivs undersökning av företagsklimatet svarar två av tre företagare att de haft kontakt med kommunen under det senaste året. Den främsta kontakten är med kommunala tjänstemän och de vanligaste kontakterna gäller tillstånd- och tillsynsärenden. Svenskt Näringslivs undersökningar visar även att **DIALOG** mellan företagare och kommunen är en av de viktigaste faktorerna för att förbättra företagsklimatet.

Det företagsamma människor väljer att göra har stor betydelse för sysselsättning och skatteintäkter som finansierar välfärden. Det är därför ett bra företagsklimat är så viktigt. Det är därför det behövs samtal och diskussion som ger **FÖRSTÅELSE** och **KUNSKAP** om företagandets villkor.

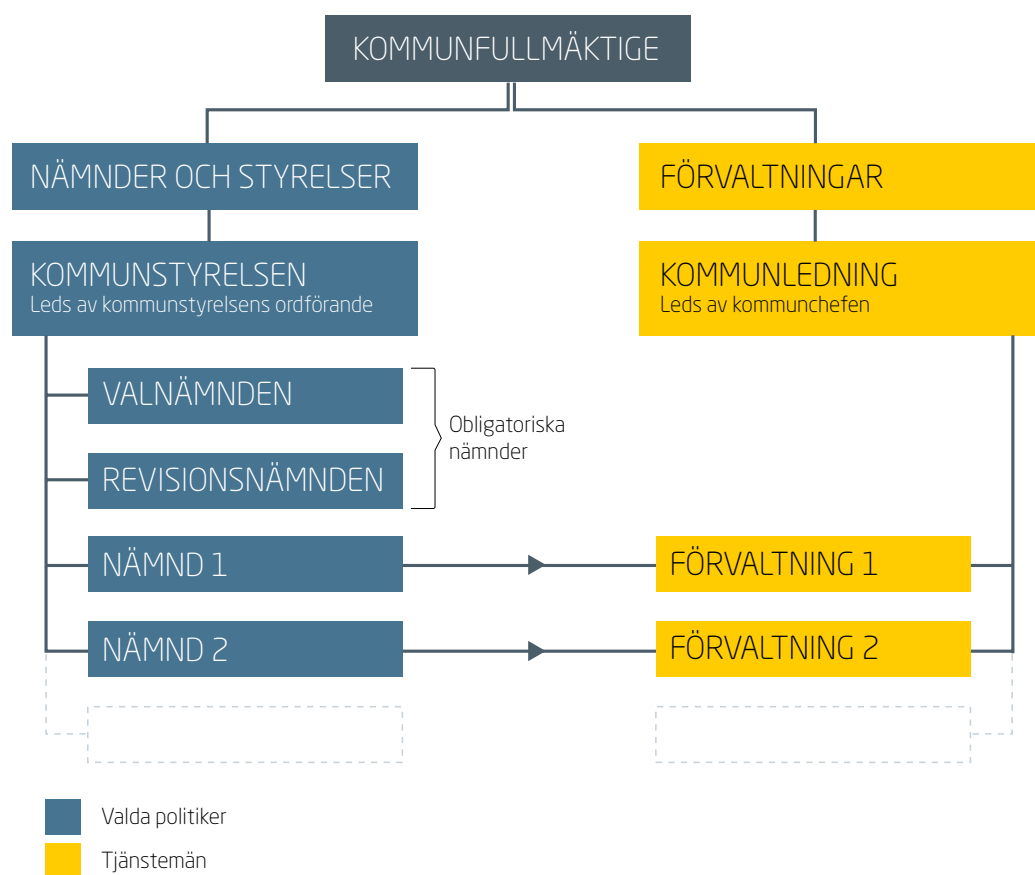
Alla kommuner är olika men i denna guide går vi igenom de grundläggande institutioner som finns i alla Sveriges kommuner – så att du som företagare lättare ska kunna identifiera de kontaktytor som är möjliga när det rör dina frågor.

VÄLKOMMEN IN I KOMMUNHUSET!

Så funkar kommunen

KOMMUNFULLMÄKTIGE (KF) är kommunens högsta beslutande organ. I kommunfullmäktige fattas de stora övergripande besluten som gäller hela kommunen, till exempel budget, skattenivå och viktigare avgifter som bygglovstaxan. Kommunfullmäktige utser också vilka ledamöter som ska sitta i kommunstyrelsen och nämnderna.

Ledamöterna väljs i kommunvalet och mandatet fördelas proportionerligt mellan de olika partierna. Kommunfullmäktiges ordförande (KFO) väljs av ledamöterna och representerar vanligtvis det parti som är störst i kommunen. Fullmäktige sammanträder i regel en gång i månaden och mötena är offentliga. Det innebär att vem som helst får besöka dessa möten.

Kommunstyrelsen leder arbetet i din kommun

KOMMUNSTYRELSEN (KS) leder det praktiska arbetet i kommunen och fungerar som kommunens regering. Det är kommunens högsta verkställande organ och utses av kommunfullmäktige. Det största partiet i fullmäktige har också flest platser i kommunstyrelsen. Det innebär att till skillnad från regeringen finns även oppositionen representerad här. Kommunstyrelsens ordförande (KSO) brukar vara ett kommunalråd från det största partiet i den styrande majoriteten, medan vice ordförande ofta är oppositionsrådet.

Kommunstyrelsen leder och samordnar allt arbete inom kommunen och ansvarar för ekonomin. Här förbereds alla ärenden innan de slutgiltiga besluten fattas i kommunfullmäktige. Det är sällan fullmäktige ändrar ett förslag som kommer från kommun-

styrelsen. Det beror på att det är samma partier som har makten i de bägge församlingarna.

Till skillnad från fullmäktigemötena är kommunstyrelsens möten i de flesta fall inte öppna för allmänheten, men som medborgare kan du få reda på vad som har beslutats genom att läsa protokoll från mötena.

Kommunen har obligatoriska och frivilliga uppgifter

Kärnan i kommunens obligatoriska uppgifter är **MYNDIGHETSUTÖVNING**. Det innebär att kommunerna enligt lag har i uppdrag att fatta beslut som rör kommunens medborgare och företag. För dig som företagare kan det röra sig om brand- och miljötillsyn, bygglov och serveringstillstånd. Den kommunala myndighetsutövningen kan skilja stort beroende på kommun och har stor betydelse för den servicenivå som företagen upplever i vardagen.

Enligt kommunallagen har Sveriges kommuner ansvar för flera viktiga samhällsfunktioner. Vissa av uppgifterna måste utföras medan andra är frivilliga och upp till kommunen att själva fatta beslut om. Skötseln av de obligatoriska uppgifterna får överlåtas till aktiebolag, stiftelser eller föreningar.

OBLIGATORISKA UPPGIFTER FÖR EN KOMMUN:

- Social omsorg
- För-, grund- och gymnasieskola
- Plan- och byggfrågor
- Miljö- och hälsoskydd
- Renhållning och avfallshantering
- Vatten och avlopp
- Räddningstjänst
- Civilt försvar
- Biblioteksverksamhet
- Bostäder
- Lokal kollektivtrafik

EXEMPEL PÅ FRIVILLIGA UPPGIFTER FÖR EN KOMMUN:

- Fritid och kultur
- Näringslivsutveckling
- Teknisk service
- Energiförsörjning
- Underhåll av gator

Kommunerna väljer nämnderna

NÄMNDERNA ansvarar för avgränsade verksamhetsområden och arbetar mer på djupet med sina specifika frågor. Det kan vara stadsbyggnad, miljö eller barnomsorg. Egentligen är bara två nämnder obligatoriska enligt lag och måste finnas i alla kommuner: revisions- och valnämnden. I övrigt beslutar varje kommun själv om vilka nämnder man vill ha och vad de ska heta. Det gör att alla kommuner ser olika ut. Det bästa sättet att ta reda på vilken kommunal nämnd och förvaltning som har ansvaret för ett visst ärende är att ringa kommunväxeln och fråga, eller gå in på kommunens hemsida.

Nämndernas ledamöter utses av kommunfullmäktige och arbetar med att bereda de ärenden som ska beslutas av fullmäktige och för att verkställa och följa upp det som fullmäktige beslutat. Man har också mandat att fatta vissa beslut inom sina specialområden, till exempel stadsbyggnad och miljö. Alla frågor som rör avgifter, taxor och reglemente ska dock skickas vidare till kommunfullmäktige för beslut. Nämnderna ansvarar också för att informera allmänheten om vad de gör och för att föra en dialog med de parter som direkt berörs av nämndernas ansvarsområden.

Inga av nämndernas möten är offentliga, men kallelserna och protokollen från mötena är offentliga handlingar. Det är också möjligt att kontakta en nämnd och fråga

om man får besöka deras möten för att diskutera eller presentera en specifik fråga som rör deras verksamhetsområden.

Det dagliga arbetet sköts av tjänstemän

Kommunens dagliga arbete sköts av anställda tjänstemän. De jobbar i förvaltningar eller kontor som är knutna till de olika nämnderna. Tjänstemännen har ingen beslutsfattande roll, men kan lämna yttranden i vissa ärenden innan de går till beslut. Kommunens tjänstemän ansvarar för att bereda och utreda de ärenden som politikererna ska besluta om, för att sedan verkställa de beslut som fattats.

Tjänstemannacheferna i en kommun kallas ofta för **KOMMUNLEDNING**. **KOMMUNCHEFEN** har det övergripande ansvaret för att verksamheten i kommunen följer de beslut som är fattade.

Nämnder med många företagsärenden

MILJÖNÄMNDEN ansvarar för miljö- och hälsoskydd, naturvård, kemikaliehantering och livsmedelshantering. Här jobbar bland annat energirådgivare, folkhälso- och miljöstrateger och inspektörer inom miljöskydd, livsmedel och hälsoskydd. För att starta en del typer av företag, till exempel tillverkande industri eller ett företag som säljer mat, krävs en anmälan till miljönämnden.

BYGGNADSNÄMNDEN ansvarar för bygglov, rivningstillstånd, tillstånd till större markarbeten och förhandsbesked. Nämndens tjänstemän besiktigar byggnader och ser till att de uppfyller lagstadgade krav på säkerhet och tillgänglighet. I ansvaret ingår också fysisk planering, det vill säga planer för markanvändning och byggande inom större områden som delar av kvarter, stadsdelar eller hela kommunen.

SOCIALNÄMNDEN har det övergripande ansvaret för individ- och familjeomsorg (av såväl barn som ungdomar och vuxna) och andra sociala frågor enligt socialtjänstlagen. De har också ofta ansvar för serveringstillstånd, tillsyn av alkohol- och tobaksförsäljning samt kontroll av försäljning av vissa receptfria läkemedel. I större kommuner brukar det finnas en tillståndsenhet där man hittar de tjänstemän som arbetar med tillståndsfrågor.

ARBETSMARKNADSNÄMNDEN ansvarar för övergripande arbetsmarknadsfrågor och ofta även med näringslivsutveckling. I vissa fall erbjuder arbetsmarknadsförvaltningen utbildningar för företagare och ansvarar för specifika projekt som rör företagsutveckling i kommunen. I många kommuner finns det ett näringslivskontor som hjälper företagare med rådgivning, tillstånd och etableringshjälp.

Beslutsgången i kommunen

För att du som företagare ska kunna ställa krav på ett bättre företagsklimat kan det vara bra att känna till den kommunala beslutsgången. Så här ser den ut.

Medborgarförslag

- **ÄRENDET TAS EMOT.** Det kan vara i form av en skrivelse där en medborgare eller företagare i kommunen har skickat synpunkter på en specifik fråga till kommunstyrelsen via e-post eller brev. När dokumentet kommer in blir det en offentlig handling och kommunen är skyldig att behandla frågan.

- **ÄRENDET REGISTRERAS OCH BLIR OFFENTLIGT.** Det innebär att det är möjligt för allmänheten att se vilka ärenden som just nu ska behandlas för beslut i kommunen. Du hittar aktuella ärenden på kommunens hemsida. Du kan också ringa växeln eller respektive förvaltning och fråga.
- **ÄRENDET BEREDS ELLER UTREDS I EN NÄMND.** Tjänstemännen bereder och kan också lämna yttrande i ett ärende. Ibland går ärendet ut på remiss till företag, organisationer eller andra som har kunskap i frågan. Det är ovanligt att enskilda företagare får möjlighet att fungera som remissinstans om inte ärendet är ett myndighetsbeslut som direkt påverkar verksamheten (till exempel bygg- och planbeslut). Det beror bland annat på att kommunallagen säger att kommuner inte får gynna enskilda företagare. Kommunerna brukar däremot bjuda in till **MEDBORGARDIALOG** i de fall kommunen vill ha fler synpunkter på en fråga och då är alla välkomna att delta. Medborgardialogerna brukar annonseras i lokaltidningen och på kommunens hemsida.
- **BESLUTET FATTAS.** Den aktuella nämnden, kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige sammanträder och fattar beslut i ärendet. Beslutet protokollförs.
- **BESLUTET VERKSTÄLLS.** De berörda förvaltningarna får i uppdrag att verkställa beslutet.

Tillståndsärenden

- **ÄRENDET TAS EMOT.** Olika verksamheter kräver olika tillstånd från ansvarig nämnd i kommunen. I vissa fall kan det krävas ytterligare tillstånd från andra myndigheter, till exempel Polisen eller Länsstyrelsen. I många kommuner är handläggningsprocessen digitaliserad och man kan ansöka via kommunens hemsida. När man ansöker om ett tillstånd tar kommunen ut en avgift som ska täcka kommunens tillstånds- och tillsynskostnader.
- **ÄRENDET REGISTRERAS OCH BLIR OFFENTLIGT.** Inkomna tillståndsärenden diarieförs och blir offentliga handlingar om de inte är sekretessbelagda. Om ansökan inte är fullständig kommer handläggaren begära kompletterande handlingar av dig.
- **ÄRENDET UTREDS.** Såväl handläggningstider som tillståndsavgifter varierar stort mellan kommuner. Handläggningstiden påbörjas ofta med ett remissutskick. Vid negativa remissyttranden får den som ansökt om tillstånd ge kommentarer. Kommunen har skyldighet att lämna besked inom tio veckor för kompletta bygglovsärenden och inom fyra månader för serveringstillstånd. Om kommunen beslutar att förlänga handläggningstiden kan detta inte överklagas.
- **BESLUTET FATTAS.** Beslut om tillstånd fattas vid nämndmöten. För att korta handläggningstiden kan nämnden överlämna beslutanderätten till en tjänsteman, så kallat **DELEGATIONSBESLUT**. Ytterligare ett sätt för kommuner att korta handläggningstiden är att införa en företagslots och använda sig av tjänstegarantier.
- **BESLUTET VERKSTÄLLS.** Om din ansökan blir godkänd får du ett tillståndsbevis. En kopia skickas även ut till andra berörda myndigheter.

Företagslots och En väg in

För att göra det enklare för dig som företagare finns det i många kommuner en särskild enhet eller person som ansvarar för samordning av företagarnas kontakter med

kommunen. Det kan handla om att guida och lotsa företagarna bland förvaltningar, nämnder och blanketter. I kommuner med ett bra företagsklimat har lotsen mandat att samordna och driva på ärenden för att korta handläggningstiden av tillstånds-ärenden.

Tjänstegarantier vässar servicen ytterligare

Tiden det tar att handlägga ett bygglovsärende eller ett serveringstillstånd varierar stort mellan Sveriges kommuner. För dig som företagare kan det vara både kostsamt och frustrerande om ett tillståndsärende drar ut på tiden. I flera kommuner använder man sig av tjänstegarantier för att stärka den kommunala servicen till företagare. En tjänstegaranti kan vara ett löfte om att en ansökan ska behandlas inom ett visst antal dagar. Om ärendet inte behandlats inom utsatt tid kan företaget få tillbaka en del av avgiften som kompensation.

Vad gör jag om jag inte är nöjd med ett beslut?

Förvaltningsbesvär

Beslut av myndighetskaraktär (till exempel bygglov) kan överklagas av den person som är berörd av beslutet. Detta kallas förvaltningsbesvär och innebär att en domstol kan ersätta det överklagade beslutet med ett nytt beslut om de finner att det finns grund för det. Ett överklagande ska lämnas in inom tre veckor från det att man tagit del av beslutet och lämnas till den nämnd som fattade beslutet.

En överklagan ska innehålla information om vilket beslut du vill överklaga, varför du tycker att beslutet var felaktigt och vilken ändring du vill ha. Nämnden tar sedan beslut om de ska ompröva beslutet eller inte. Om nämnden bestämmer sig för att inte ta ett nytt beslut, skickas det vidare till länsrätten eller förvaltningsdomstolen som får pröva ärendet i domstol.

Laglighetsprövning

Enskilda kommuninvånare och bolag som är registrerade i kommunen kan få lagligheten i ett beslut prövat i domstol genom en så kallad laglighetsprövning. Då skickar man sitt överklagande direkt till förvaltningsdomstolen. Domstolen kan upphäva ett beslut om de finner att det inte fattats på rätt sätt. Däremot kan de inte ersätta ett upphävt beslut med ett annat.

Om du vill att förvaltningsrätten ska ta upp ditt ärende skriver du ett överklagande där du talar om varför du anser att beslutet ska ändras och vilken ändring du vill ha. Tala också om vad du vill att rätten ska känna till och ta hänsyn till vid sin prövning. Överklagandet ska dessutom innehålla person- eller organisationsnummer, post-adress, telefonnummer och e-postadress.

Den kommunala upphandlingen

Varje år köper kommuner varor och tjänster av privata företag för flera hundra miljarder kronor. Företagen bygger skolor, hämtar sopor, lagar mat åt äldre och mycket annat som kommunen själv inte kan eller vill göra och på många sätt är både kommunen och företagen beroende av varandra. För att säkerställa att alla företag får samma möjlighet att sälja till kommunen sker en offentlig upphandling innan en affär ska genomföras. För dig som företagare är det av yttersta vikt att upphandlarna

vet hur marknaden ser ut och kommunen kan och bör ha kontakt med de branscher man köper varor och tjänster av. I flera kommuner har man en särskild upphandlingsnämnd med ansvar för alla inköp kommunen gör.

Fördialog är viktigt för en lyckad upphandling

En god dialog mellan företag och kommun *innan* en upphandling är en förutsättning för att affären ska bli lyckad, så att kommunens invånare får bästa kvalitet till bästa pris. I många kommuner anordnar man förmöten där du som företagare har möjlighet att ställa frågor och komma med förslag på hur upphandlingen bör utformas. På så sätt skapas ett bättre underlag inför kommande upphandlingar och förhoppningsvis minskar antalet kostsamma överprövningar.

Kommunen kan underlätta för mindre företag

Den 1 juli 2014 höjdes gränsen för **DIREKTUPPHANDLING** till 505 800 kronor. För inköp under det beloppet behöver inte kommunen specificera några anbudskrav eller annonsera köpet offentligt. För ett mindre eller nyinflyttat företag är det ofta lätt att missa när kommunen ska direktupphandla. I flera kommuner har man dock valt att informera även inför kommande direktupphandlingar för att så många företag som möjligt ska kunna delta. Ett annat sätt att underlätta för mindre företag att delta i en upphandling är att dela upp kontraktet i mindre delar. Hur gör man i din kommun?

Dialog mellan företagare och kommun

Företagarens kontaktytor i kommunen

Kommunens dialog och information

Många kommuner har ett **NÄRINGSLIVSKONTOR** eller **NÄRINGSLIVSBOLAG**. Deras uppgift är att arbeta för ett bättre företagsklimat, underlätta utveckling av företag och samarbete mellan skola/universitet och företag. Näringslivsenheten informerar kommunstyrelsen om frågor som rör det lokala näringslivet.

Det är också vanligt att kommuner har ett **NÄRINGSLIVSRÅD** som består av representanter från näringslivet samt tjänstemän och politiker – ofta är det kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande som deltar. Näringslivsrådet är ett forum där man stämmer av och diskuterar olika åtgärder som behövs för att utveckla näringslivet i kommunen på både kort och lång sikt. Ett bra system för ett näringslivsråd är att företagare bemannar rådet en kortare period innan de växlar över till nästa företagare.

För att ha en kontinuerlig dialog med företagarna ordnar kommunen frukostmöten eller liknande regelbundna mötesplatser. Då är kommunalråd, kommunchef, näringslivsansvariga och andra cheftjänstemän med. Det är ett bra tillfälle för dig att dryfta en fråga och skapa en relation till politiker och tjänstemän. Ett annat bra sätt att hålla dig uppdaterad om aktuella frågor är att prenumerera på kommunens nyhetsbrev.

KOMMUNENS WEBBSIDA innehåller både näringslivsstrategier, upphandlingspolicies, handlingsplaner och viktig näringslivsinformation. Dessutom kan du ofta ladda ner ansökningshandlingar och specifika krav för näringsverksamhet.

Bilda en företagsgrupp

Om du tycker att regelverken är luddiga och handläggningstiderna är långa för till exempel bygglov, alkoholtillstånd eller olika typer av tillstånd inom miljö- och hälsoskyddsområdet, är det troligtvis fler som gör det. Prata ihop dig med andra företagare i kommunen. Det är alltid enklare att få till ett möte och en förändring om man är fler som jobbar för samma sak.

Bjud in politiker och tjänstemän till ett företagsbesök

Kommunerna jobbar på sina medborgares uppdrag. I deras arbete ingår att svara på frågor och ta emot synpunkter på hur deras verksamhet kan bli mer effektiv och bättre. Och det är du som är expert på att beskriva din vardag och verklighet. Bjud gärna in politiker och tjänstemän till besök på ditt företag – sådana initiativ brukar bli mycket uppskattade!

Hur är företagsklimatet i din kommun?

På vår faktsajt www.foretagsklimat.se hittar du enkätsvar om företagsklimatet i landets alla 290 kommuner tillsammans med kommunstatistik och rankingen av företagsklimatet.

SVENSKT NÄRINGSLIVS REGIONKONTOR

Mer information finns på www.svensktnaringsliv.se/regioner

FALUN

Ölandsgatan 6
Box 1958
791 19 Falun
Tel: 023-580 00
Regionchef: Teresa Bergkvist
teresa.bergkvist@svensktnaringsliv.se

GÄVLE

Drottninggatan 27
801 38 Gävle
Tel: 026-54 36 90
Regionchef: Lotta Petterson
lotta.petterson@svensktnaringsliv.se

GÖTEBORG

Södra Hamngatan 53
Box 404
401 26 Göteborg
Tel: 031-62 94 00
Regionchef: Elisabeth Sandberg
elisabeth.sandberg@svensktnaringsliv.se

HALMSTAD

Kristian IV:s väg 3
Box 880
301 18 Halmstad
Tel: 035-18 20 40
Regionchef: Mikael Kulanko
mikael.kulanko@svensktnaringsliv.se

JÖNKÖPING

Skolgatan 4
Box 445
551 16 Jönköping
Tel: 036-30 32 00
Regionchef: Anna Gillek Dahlström
anna.gillek.dahlstrom@svensktnaringsliv.se

KALMAR

Gröndalsvägen 19 B
392 36 Kalmar
Tel: 0480-44 55 50
Regionchef: Eilon Fransson
kalmar@svensktnaringsliv.se

KARLSHAMN

Drottninggatan 83
374 38 Karlshamn
Tel: 0454-347 47
Regionchef: Carina Centren
carina.centren@svensktnaringsliv.se

KARLSTAD

Drottninggatan 21
652 25 Karlstad
Tel: 054-14 27 71
Regionchef: Urban Svanberg
urban.svanberg@svensktnaringsliv.se

LINKÖPING

Ågatan 9
Box 388
581 04 Linköping
Tel: 013-25 30 00
Regionchef: Sofie Elmström
sofie.elmstrom@svensktnaringsliv.se

LULEÅ

Storgatan 9, 1 tr
972 38 Luleå
Tel: 0920-679 70
Regionchef: Janne Nordström
janne.nordstrom@svensktnaringsliv.se

MALMÖ

Jörgen Kocksgatan 1B
Box 186
201 21 Malmö
Tel: 040-35 25 00
Regionchef: Rolf Elmér
rolf.elmer@svensktnaringsliv.se

STOCKHOLM

Storgatan 19
Box 16029
114 92 Stockholm
Tel: 08-762 70 00
Regionchef: Annika Bröms
annika.broms@svensktnaringsliv.se

SUNDSVALL

Torggatan 4, 3tr
Box 210
851 04 Sundsvall
Tel: 060-16 73 00
Regionchef: Anna Hedensjö
Johansson
anna.h.johansson@svensktnaringsliv.se

UMEÅ/SKELLEFTEÅ

Brogatan 4
903 25 Umeå
Tel Umeå: 090-71 82 86
Tel Skellefteå: 0910-78 29 00
Regionchef: Karina Folkesson
karina.folkesson@svensktnaringsliv.se

UPPSALA

Bangårdsgatan 13
753 20 Uppsala
Tel: 018-71 10 00
Regionchef: Anna-Lena Holmström
anna-lena.holmstrom@svensktnaringsliv.se

VISBY

Hamngatan 3
621 57 Visby
Tel: 0498-24 96 60
Regionchef: Anders Thomasson
anders.thomasson@svensktnaringsliv.se

VÄSTERÅS

Expectrum, Koppbergsvägen 10
722 13 Västerås
Tel: 021-10 78 50
Regionchef: Kristin Lahed
kristin.lahed@svensktnaringsliv.se

VÄXJÖ

Kungsgatan 1B
352 30 Växjö
Tel: 0470-74 84 00
Regionchef: Eilon Fransson
eilon.fransson@svensktnaringsliv.se

ÖREBRO

Köpmangatan 23-25
702 32 Örebro
Tel: 019-19 57 00
Regionchef: Karl Hulterström
karl.hulterstrom@svensktnaringsliv.se

ÖSTERSUND

Pedagogens väg 2
831 40 Östersund
Tel: 063-12 38 10
Regionchef: Ola Toftegaard
ola.toftegaard@svensktnaringsliv.se

Svenskt Näringsliv Företagsklimat
Storgatan 19
114 82 Stockholm

Carolina Brånby
carolina.branby@svensktnaringsliv.se
013-25 30 06 och 070-508 13 40

Pontus Lindström
pontus.lindstrom@svensktnaringsliv.se
08-553 432 27 och 070-593 70 65

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00